

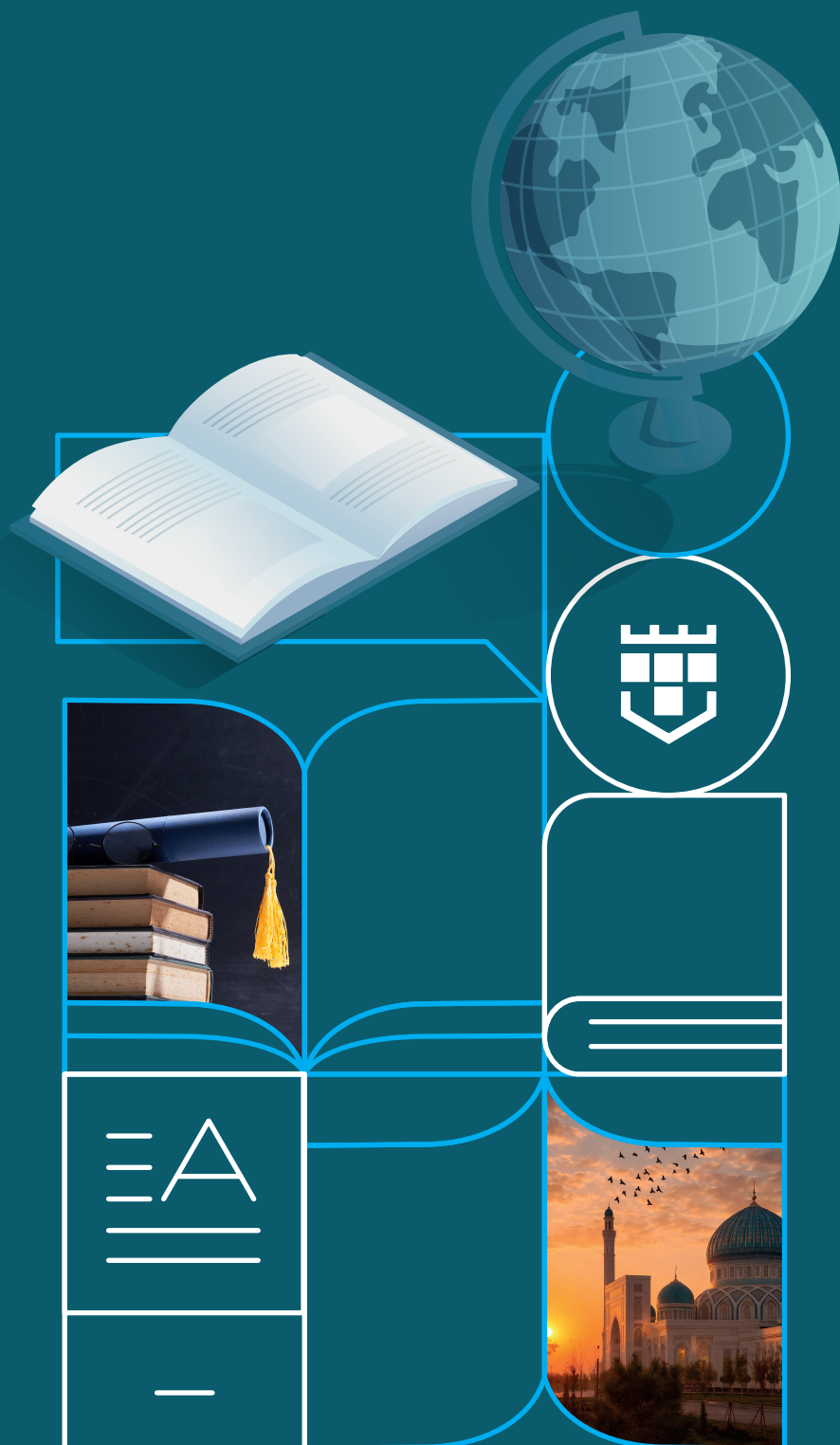

Ilmiy-innovatsion metodik jurnal

METODIST

Scientific and Innovative Methodological Journal
Научно-инновационный методический журнал

2026-YIL 2(16)-SON

metodist.net

TAHRIRIYAT JAMOASI

Tahririyat kengashi raisi:

Abdusalom Umarov

Tahririyat kengashi raisining o‘rinbosari:

Elyor Saitov

Bosh muharrir:

Qunduzxon Husanboyeva

Bosh muharrir o‘rinbosari:

Namoz Rasulov

Mas‘ul kotib:

Nazokat Yusufjonova

Ilmiy muharrir:

Qozoqboy Yo‘ldoshev

Ilmiy muharrir o‘rinbosari:

G‘ofir Hamroyev

Tahririyat hay‘ati a‘zolari:

Valijon Qodirov
Dilshod Turdibayev
Saodat Qambarova
Mirzaaxmad Kurbanov
Jahongir Musayev
Konisbay Yusupov
Jumaboy Rahimov
Mutallib Hazratqulov
Mahfuza To‘ychiyeva
Jamoliddin Nurmuhhammadov

Texnik muharrirlar:

Bahrom O‘rolov
Temurxo‘ja Shodmanov

“**METODIST**” ilmiy-innovatsion metodik jurnali ta’limiy, ilmiy-innovatsion nashr bo‘lib, bir yilda 6 marta nashr etiladi. Tahririyatga kelgan maqolalar tahrir hay‘atining tavsiyasiga binoan jurnalda e’lon qilinadi. Nashr etilmagan maqolalar tahlil qilinmaydi. Tahririyat rozilgisiz chop etish taqiqlanadi.

EDITORIAL TEAM

Chair of the Editorial Board:

Abdusalom Umarov

Deputy Chair of the Editorial Board:

Elyor Saitov

Editor-in-Chief:

Qunduzkhon Husanboyeva

Deputy Editor-in-Chief:

Namoz Rasulov

Executive Secretary:

Nazokat Yusufjonova

Scientific Editor:

Qozoqboy Yoldoshev

Deputy Scientific Editor:

Gofir Hamroyev

Editorial Board Members:

Valijon Kodirov
Dilshod Turdibayev
Saodat Kambarova
Mirzaaxmad Kurbanov
Jahongir Musayev
Konisbay Yusupov
Jumaboy Rakhimov
Mutallib Hazratqulov
Mahfuza Toychiyeva
Jamoliddin Nurmuhhammadov

Technical Editors:

Bahrom Urolov
Temurkhoja Shodmanov

“**METODIST**” Scientific, Innovative and Methodological Journal is an educational, scientific and innovative periodical published six times a year. Manuscripts submitted to the Editorial Office are published in the Journal upon the recommendation of the Editorial Board. Unpublished manuscripts are not reviewed or returned. Reproduction or republication of materials from the Journal without the permission of the Editorial Office is prohibited.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Председатель редакционного совета:

Абдусалом Умаров

Заместитель председателя редакционного совета:

Элёр Сaitов

Главный редактор:

Кундузхон Хусанбаева

Заместитель главного редактора:

Намоз Расулов

Ответственный секретарь:

Назokat Юсуфджонова

Научный редактор:

Казакбой Йулдашев

Заместитель научного редактора:

Гофир Хамраев

Члены редакционной коллегии:

Валижон Кадыров
Дилшод Турдыбаев
Саодат Камбарова
Мирзаахмад Курбанов
Жахонгир Мусаев
Конисбай Юсупов
Жумабой Рахимов
Муталлиб Хазраткулов
Махфуза Туйчиева
Жамолиддин Нурмухаммадов

Технические редакторы:

Бахром Уролов
Шодманов Темурхужа

Научно-инновационный методический журнал «**METODIST**» является образовательным, научно-инновационным периодическим изданием и выходит 6 раз в год. Статьи, поступившие в редакцию, публикуются в журнале по рекомендации редакционной коллегии. Неопубликованные статьи не рецензируются и не возвращаются. Перепечатка материалов журнала без разрешения редакции запрещается.

MUNDARIJA • TABLE OF CONTENTS • ОГЛАВЛЕНИЕ

BOSH MUHARRIR MINBARI

EDITORIAL BOARD

ТРИБУНА ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

<i>Qundukzxon Khusanboyeva</i> . Poetry: the sustenance of the human spirit	3

BOSHLANG'ICH TA'LIM – POYDEVOR

PRIMARY EDUCATION – THE FOUNDATION

НАЧАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ – ФУНДАМЕНТ

<i>Mutallib Hazratqulov</i> . Mariya Montessorining "Koinot ta'limi" asarida hayot va tabiatga oid muammolar yechimi	18

ADABIYOT O'QITISH METODIKASI

LITERATURE TEACHING METHODOLOGY

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ЛИТЕРАТУРЫ

<i>Исламбек Юсупов</i> . Развитие мыслительной компетенции учащихся на основе интерактивного подхода	22
<i>Xurshida Hazratqulova</i> . Raqamli ta'lim muhitida adabiy asarlarni o'qitish metodikasini takomillashtirish	29
<i>Nigoraxon Saydaxmedova</i> . Inklyuziv va integratsiyalashgan ta'limda Said Ahmad va Anton Chexov hikoyalari orqali tinglab tushunish ko'nikmasini rivojlantirish	37

PEDAGOGIKA ILMI TA'LIM AMALIYOTIGA

PEDAGOGICAL SCIENCE TO EDUCATIONAL PRACTICE

ОТ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКИ К ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКЕ

<i>Zebo Usmanova</i> . Mediamahsulotlar yordamida o'smir yoshdagi o'quvchilarda faol fuqarolik kompetensiyasini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik zaruriyat	44

ADABIYOTSHUNOSLIK ILMI ADABIY TA'LIM AMALIYOTIGA

LITERARY STUDIES TO THE PRACTICE OF LITERARY EDUCATION

ЛИТЕРАТУРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ И ПРАКТИКА ЛИТЕРАТУРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

<i>Obidakhan Fayzullayeva</i> . Representation of allegorical images in lyric cycles	49
<i>Muzaffar Mamatqulov</i> . "Bahrom va Gulandom" dostonida mifologik obrazlarning talqini	60
<i>Surayyo Saatova, Oltinoy Tolipova</i> . O'zbek she'riyatida milliy urf-odat va marosimlarning lingvomadaniy talqini (S. Sayyid va M. Karimova ijodi misolida)	71
<i>Zulfizar Zohidova</i> . Abdulla Qodiriy romanlarida ijtimoiy-siyosiy g'oyalar tahlili	78

OLIY TA'LIM AMALIYOTI

HIGHER EDUCATION PRACTICE

ПРАКТИКА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

<i>Nargiza Musulmanova</i> . Talabalar nutqiy savodxonligini mavjud elektron ta'minotlar asosida o'quv jarayoniga integratsiya qilish	84
<i>Sharobidin Hasanov</i> . Badiiy asar tahliliga analitik yondashuvning nazariy va metodik asoslari	92
<i>Anvar Abduqayumov, Dilshod Turdibayev</i> . Raqamli ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil qilish metodikasi	101

**PEDAGOGIKA ILMIDAN TA'LIM AMALIYOTIGA
FROM PEDAGOGICAL SCIENCE TO EDUCATIONAL PRACTICE
ОТ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКИ К ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКЕ**

**MEDIAMAHSULOTLAR YORDAMIDA O'SMIR YOSHDAGI
O'QUVCHILARDA FAOL FUQAROLIK KOMPETENSIYASINI
SHAKLLANTIRISH – IJTIMOY-PEDAGOGIK ZARURIYAT**

Zebo Usmanova,
ORCID: 0009-0004-3215-2671
Tarbiya pedagogikasi milliy instituti,
mustaqil izlanuvchisi.
Toshkent, O'zbekiston.
El.manzil: zebohonus@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada mediamahsulotlardan foydalanish orqali o'smir yoshdagi o'quvchilarda faol fuqarolik kompetensiyasini shakllantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati yoritilgan. Raqamlashuv va axborot muhiti jadal rivojlanayotgan bugungi sharoitda media vositalari o'smirlarning dunyoqarashi, ijtimoiy faolligi va fuqarolik pozitsiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois ta'lim jarayonida videoroliklar, ijtimoiy reklamalar, podkastlar, infografikalar va raqamli kontentlardan maqsadli foydalanish o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, ijtimoiy mas'uliyat, mustaqil fikr bildirish va jamiyat hayotida faol ishtirok etish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Maqolada mediamahsulotlarni ta'lim-tarbiya jarayoniga integratsiya qilishning pedagogik imkoniyatlari va uning faol fuqarolik kompetensiyasini shakllantirishdagi ahamiyati asoslangan.

Kalit so'zlar: mediamahsulot, faol fuqarolik kompetensiyasi, media savodxonlik, o'smir yoshi, ijtimoiy-pedagogik faoliyat, raqamli ta'lim.

**DEVELOPING ACTIVE CITIZENSHIP COMPETENCE IN ADOLESCENT
STUDENTS THROUGH MEDIA PRODUCTS: A SOCIO-PEDAGOGICAL NECESSITY**

Zebo Usmanova.
ORCID: 0009-0004-3215-2671
National Institute of Educational Pedagogy,
independent researcher.
Tashkent, Uzbekistan.
E.mail: zebohonus@gmail.com

Abstract. The article examines the socio-pedagogical necessity of developing active civic competence among adolescents through the use of media products in the educational process. In the context of digitalization and the rapid development of the information environment, media products have a significant impact on adolescents' worldview, social activity and civic position. The purposeful use of videos, social advertisements, podcasts, infographics and digital content contributes to the development of critical thinking, social responsibility, independent expression of opinions and readiness to participate in public life. The article highlights the pedagogical potential of integrating media products into the educational process and their importance in developing students' active civic competence.

Keywords: media products, active citizenship competence, media literacy, adolescents, socio-pedagogical activity, digital education.

ФОРМИРОВАНИЕ КОМПЕТЕНЦИИ АКТИВНОЙ ГРАЖДАНСТВЕННОСТИ У УЧАЩИХСЯ ПОДРОСТКОВОГО ВОЗРАСТА СРЕДСТВАМИ МЕДИАПРОДУКТОВ КАК СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ

Зебо Усманова.

ORCID: 0009-0004-3215-2671

**Национальный институт воспитания,
независимый исследователь.
Ташкент, Узбекистан.**

Электронная почта: zebohonus@gmail.com

Аннотация. В статье рассматривается социально-педагогическая необходимость формирования активной гражданской компетентности у подростков посредством использования медиапродуктов в образовательном процессе. В условиях цифровизации и активного развития информационной среды медиапродукты оказывают значительное влияние на мировоззрение, социальную активность и гражданскую позицию подростков. Селективное использование видеоматериалов, социальных роликов, подкастов, инфографики и цифрового контента способствует развитию критического мышления, социальной ответственности, самостоятельности и готовности подростков участвовать в общественной жизни. В статье раскрываются педагогические возможности интеграции медиапродуктов в образовательный процесс и их значение в формировании активной гражданской позиции учащихся.

Ключевые слова: медиапродукты, компетенция активной гражданской ответственности, медиаграмотность, подростковый возраст, социально-педагогическая деятельность, цифровое образование.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari jadal rivojlanayotgan bugungi kunda o'smirlarning ijtimoiy ongi, dunyoqarashi va qadriyatlar tizimiga media muhitning ta'siri tobora kuchaymoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, elektron ta'lim platformalari, multimediali darslar va boshqa mediamahsulotlar yoshlarning axborot qabul qilish, muloqot qilish hamda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishda muhim vositaga aylandi.

Shu nuqtai nazardan, ta'lim jarayonida mediamahsulotlardan maqsadli va pedagogik jihatdan asoslangan holda foydalanish orqali o'smirlarda faol fuqarolik kompetensiyasini rivojlantirish dolzarb ijtimoiy-pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy globallashtirish, raqamli transformatsiya va axborotlashgan jamiyat sharoitida yosh avlodning fuqarolik ongi, ijtimoiy faolligi hamda demokratik qadriyatlarga munosabatini shakllantirish davlat va jamiyat oldida turgan muhim strategik vazifalardan biri hisoblanadi. Jamiyatning barqaror taraqqiyoti, demokratik institutlarning samarali faoliyat yuritishi va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish bevosita shaxsda faol fuqarolik kompetensiyasining qay darajada shakllanganligiga bog'liq.

Pedagogika fanining kompetensiyaviy yondashuviga ko'ra, faol fuqarolik kompetensiyasi nafaqat huquq va majburiyatlarni bilish, balki ijtimoiy jarayonlarda ongli ishtirok etish, jamoatchilik fikrini hurmat qilish, qonun ustuvorligiga amal qilish, ijtimoiy mas'uliyatni anglash hamda jamiyat rivojiga daxldorlik hissini namoyon etish qobiliyatini ham o'z ichiga oladi. Ushbu kompetensiya kognitiv (bilim), aksiologik (qadriyatli munosabat), kommunikativ va faoliyat komponentlarining o'zaro integratsiyasi asosida shakllanadi.

Faol fuqarolik kompetensiyasini shakllantirish masalasi pedagogika, psixologiya, sotsiologiya hamda media ta'lim sohalarida keng tadqiq etilgan. Zamonaviy ilmiy yondashuvlarga

ko'ra, mazkur kompetensiya shaxsning bilim, ko'nikma, qadriyat, ijtimoiy mas'uliyat va faol fuqarolik pozitsiyasining integratsiyasi sifatida talqin etiladi. Masalan:

Xorijiy olim Devid Bakingem (David Buckingham) media ta'limning asosiy vazifasi shaxsni axborotni passiv qabul qiluvchi emas, balki uni tahlil qiluvchi, tanqidiy baholovchi va mustaqil xulosa chiqaruvchi subyekt sifatida shakllantirishdan iborat ekanligini ta'kidlaydi. Olimning fikricha, media savodxonlik insonning demokratik jamiyatdagi faol ishtiroki uchun zarur bo'lgan eng muhim kompetensiyalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, ta'lim jarayonida mediamahsulotlardan foydalanish o'quvchilarning tanqidiy fikrlashi va fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Genri Jenkins (Henry Jenkins) esa raqamli madaniyat konsepsiyasi doirasida ishtirokchilik madaniyati (participatory culture) nazariyasini ilgari surib, raqamli muhitda o'sib kelayotgan yoshlar axborotni nafaqat iste'mol qilishi, balki uni yaratishi, tarqatishi va muhokama qilishi orqali fuqarolik faolligini namoyon etishini asoslab beradi. Bu yondashuv o'quvchilarning mediamahsulotlar yaratishga jalb etilishi ularda ijtimoiy mas'uliyat, hamkorlik va fuqarolik tashabbuskorligini rivojlantirishini ko'rsatadi.

YUNESKO tomonidan ishlab chiqilgan Media and Information Literacy (MIL) konsepsiyasida media va axborot savodxonligi insonning demokratik jamiyatdagi samarali ishtiroki uchun zarur bo'lgan asosiy hayotiy kompetensiyalardan biri sifatida baholanadi. Konsepsiyaga muvofiq, ta'lim tizimi o'quvchilarda axborotni izlash, tahlil qilish, baholash, tanqidiy qabul qilish va undan mas'uliyat bilan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishi lozim. Bu vazifalarni amalga oshirishda mediamahsulotlar muhim didaktik vosita vazifasini bajaradi.

Kompetensiyaviy yondashuv nazariyasining asoschilaridan biri *A.V. Xutorskoy* kompetensiyani shaxsning muayyan faoliyat sohasida muvaffaqiyatli harakat qilish imkonini beruvchi bilim, amaliy ko'nikma, tajriba va shaxsiy munosabatlar majmuasi sifatida tavsiflaydi. Olimning mazkur yondashuvi faol fuqarolik kompetensiyasini shakllantirishda o'quvchining amaliy ijtimoiy faoliyatini tashkil etish zarurligini ko'rsatadi.

I.A. Zimnyaya kompetensiyalarni shaxsning ijtimoiylashuvi va kasbiy kamolotining muhim natijasi sifatida baholab, ularning mazmuni bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo'llay olish qobiliyati bilan belgilanishini ta'kidlaydi. Uning fikricha, kompetensiyaviy yondashuv ta'lim natijalarini real hayotiy vaziyatlarda namoyon bo'ladigan faoliyat bilan baholashni nazarda tutadi.

Mahalliy olimlar ham mazkur masalaning nazariy va amaliy jihatlarini keng o'rganganlar. Jumladan, R. H. Jo'rayev ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida kompetensiyaviy yondashuvning ahamiyatini asoslab, o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijtimoiy faollik va mas'uliyatni shakllantirishni ta'limning ustuvor vazifasi sifatida belgilaydi.

N. N. Azizxo'jayeva ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning mustaqil bilish faoliyatini rivojlantirishga xizmat qilishini ta'kidlaydi. Olimaning qarashlariga ko'ra, multimedia vositalari va interaktiv ta'lim texnologiyalari o'quvchilarning kommunikativ, ijtimoiy va axborot kompetensiyalarini kompleks rivojlantirish imkoniyatini yaratadi.

R. H. Ishmuxamedovning tadqiqotlarida interfaol ta'lim texnologiyalari o'quvchilarni ijtimoiy faollikka, hamkorlikka va mustaqil qaror qabul qilishga yo'naltiruvchi muhim pedagogik omil sifatida baholanadi. Bu jarayonda mediamahsulotlar interfaol metodlarning samaradorligini oshiruvchi vosita vazifasini bajaradi.

Shuningdek, U.N. Nishonaliyev, S.T. Turg'unov kabi olimlarning tarbiya, ma'naviyat va shaxs kamolotiga oid ilmiy qarashlari ham fuqarolik kompetensiyasini shakllantirishning milliy pedagogik asoslarini belgilab beradi. Xususan, Abdulla Avloniy tarbiyani millat taraqqiyotining hal qiluvchi omili sifatida baholab, yoshlarda Vatanga sadoqat, ma'naviy barkamollik va jamoatchilik oldidagi mas'uliyat tuyg'usini rivojlantirish zarurligini ta'kidlagan.

Yuqoridagi nazariy yondashuvlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mediamahsulotlardan maqsadli va pedagogik jihatdan asoslangan holda foydalanish o'quvchilarda faol fuqarolik kompetensiyasini shakllantirishning muhim vositasi hisoblanadi. Ular orqali o'quvchilarda media savodxonlik, tanqidiy fikrlash, huquqiy ong, ijtimoiy mas'uliyat va demokratik qadriyatlarga sodiqlik kabi muhim kompetensiyalar kompleks tarzda rivojlanadi.

Shu o'rinda o'smirlik davri shaxs ijtimoiylashuvining eng muhim bosqichlaridan biri bo'lib, mazkur davrda mustaqil fikrlash, ijtimoiy identifikatsiya, shaxsiy pozitsiya va qadriyatlar tizimi jadal rivojlanadi. Shu sababli aynan ushbu yosh bosqichida tashkil etilgan maqsadli pedagogik ta'sirlar kelgusida fuqarolik madaniyatining barqaror shakllanishiga xizmat qiladi. Psixologik tadqiqotlarda ham o'smirlar axborotni vizual va interaktiv shaklda qabul qilishga moyil ekanligi ta'kidlanadi. Bu esa ta'lim jarayonida mediamahsulotlardan foydalanishning samaradorligini yanada oshiradi.

Mediamahsulotlar bugungi kunda faqat axborot uzatish vositasi emas, balki shaxsning ijtimoiy tajribasini boyituvchi, ma'naviy-axloqiy qarashlarini shakllantiruvchi va ijtimoiy munosabatlarni anglashga xizmat qiluvchi pedagogik resurs sifatida namoyon bo'lmoqda. Mediavositalari o'quvchilarning huquqiy va ijtimoiy bilimlarini oshirishga, hamdorlik va voluntyorlik harakatlariga motivatsiya berishga xizmat qiladi. Vizual va audio axborotlarni qabul qilish o'smir yoshdagi o'quvchilar psixologiyasiga juda mos keladi. Ammo buning qarama-qarshi tomoni shundaki, bugungi raqamli makon manipulyativ texnologiyalar, yolg'on xabarlar hamda iste'molchilik madaniyatini singdirishga qaratilgan kontentlar bilan to'lib-toshgan. Agar o'quvchida tanqidiy tahlil ko'nikmasi bo'lmasa, u mediadan olgan har qanday axborotni to'g'ri deb qabul qiladi va noto'g'ri fuqarolik pozitsiyasini egallab qo'yishi mumkin. Shu sababli, ta'lim jarayonida mediamahsulotlardan foydalanishda ularni tanqidiy dekonstruksiya qilish (kim yaratgan?, nima maqsadda?, qaysi manbaga asoslangan?) ko'nikmasini o'rgatish zarur. O'quvchilarni mediamahsulotlarning shunchaki passiv tomoshabini yoki iste'molchisi sifatida qoldirish fuqarolik faolligini to'liq rivojlantirmaydi. H. Jenkins ilgari surgan; ishtirokchilik madaniyati nazariyasiga ko'ra, o'quvchilarning o'zlari ijtimoiy muammolarga bag'ishlangan qisqa videoroliklar, infografikalar, podkastlar yoki loyiha taqdimotlarini yaratishga jalb etilishi kerak. O'quvchi kontent yaratuvchi va tarqatuvchi sub'ektga aylanganda unda mas'uliyat, ijodkorlik hamda fuqarolik tashabbuskorligi keskin ortadi.

Shu o'rinda mediamahsulotlarni ta'limga joriy etishda, faqatgina darsda videodars ko'rsatish bilan cheklanmasligi kerak. Ular debatlar, keys-stadi, muammoli vaziyatlar muhokamasi va ijtimoiy aksiyalar bilan birgalikda qo'llanilgandagina o'zining haqiqiy pedagogik samarasini beradi. Bunda tanlangan media kontent o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlariga, milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarga mos kelishi shart. Videodarslar, hujjatli filmlar, ijtimoiy roliklar, podkastlar, interaktiv platformalar, raqamli simulyatsiyalar va multimedia resurslari ta'limning mazmunini boyitish bilan birga, o'quvchilarni voqelikni tahlil qilish, dalillarga asoslangan xulosa chiqarish va mustaqil qaror qabul qilishga yo'naltiradi.

Ilmiy adabiyotlarda media ta'limning asosiy vazifasi shaxsda axborotni tanqidiy qabul qilish, uning ishonchliligini baholash, turli axborot manbalarini taqqoslash hamda manipulyativ ta'sirlarni anglash qobiliyatini shakllantirish ekanligi qayd etiladi. Bu kompetensiyalar esa fuqarolik jamiyatida mas'uliyatli shaxsni tarbiyalashning muhim sharti hisoblanadi.

Ta'lim amaliyoti tahlili shuni ko'rsatadiki, mediamahsulotlardan tizimli va maqsadli foydalanish quyidagi pedagogik natijalarni ta'minlaydi:

- o'quvchilarning huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini rivojlantiradi;
- ijtimoiy voqelikka nisbatan tahliliy va tanqidiy munosabatni shakllantiradi;
- milliy va umuminsoniy qadriyatlarni anglash darajasini oshiradi;
- jamoada ishlash, muloqot qilish va ijtimoiy hamkorlik kompetensiyalarini rivojlantiradi;

• ijtimoiy tashabbuskorlik, volontyorlik va jamoat ishlarida ishtirok etishga bo'lgan motivatsiyani kuchaytiradi;

• axborot xavfsizligi madaniyati va raqamli etika ko'nikmalarini shakllantiradi.

Ayniqsa, fuqarolik jamiyati, inson huquqlari, Konstitutsiya, ekologik madaniyat, volontyorlik harakati, korrupsiyaga qarshi kurash, mediaxavfsizlik va kibermadaniyatga bag'ishlangan mediamahsulotlar o'quvchilarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishda yuqori pedagogik samara beradi. Bunday materiallar dars, tarbiyaviy soat, munozara, keys-tahlil, loyiha faoliyati va debat texnologiyalari bilan integratsiya qilinganda ta'limning kompetensiyaviy natijalari yanada yuqori bo'ladi.

Shu bilan birga, mediamahsulotlardan samarali foydalanish muayyan pedagogik shart-sharoitlarni talab etadi. Birinchidan, tanlangan media kontent o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlariga mos bo'lishi lozim. Ikkinchidan, uning mazmuni milliy manfaatlar, ma'naviy qadriyatlar va umuminsoniy tamoyillar bilan uyg'un bo'lishi zarur. Uchinchidan, mediamahsulotlardan foydalanish faqat namoyish etish bilan cheklanmasdan, ularni tahlil qilish, bahs-munozara uyushtirish, muammoli vaziyatlarni muhokama qilish va refleksiv faoliyat bilan davom ettirilishi maqsadga muvofiq.

Bundan tashqari, o'quvchilarning o'zlari tomonidan ijtimoiy mavzularga bag'ishlangan videoroliklar, infografikalar, podkastlar yoki ijtimoiy aksiyalar uchun media kontent yaratilishi ularning fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bu jarayonda o'quvchi axborot iste'molchisidan uni yaratuvchi va tarqatuvchi sub'ektga aylanadi, natijada ijtimoiy mas'uliyat, ijodkorlik va raqamli kompetensiyalar kompleks ravishda rivojlanadi.

Demak, mediamahsulotlarning ta'lim jarayoniga ilmiy asoslangan holda integratsiya qilinishi o'smir yoshdagi o'quvchilarda faol fuqarolik kompetensiyasini shakllantirishning muhim ijtimoiy-pedagogik mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu jarayon media savodxonlik, tanqidiy fikrlash, huquqiy madaniyat, ijtimoiy mas'uliyat va demokratik qadriyatlarning uyg'un rivojlanishini ta'minlaydi hamda raqamli jamiyat uchun raqobatbardosh, faol va mas'uliyatli fuqaroni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Xulosa tariqasida aytadigan bo'lsak, bugungi raqamli jamiyat sharoitida mediamahsulotlar ta'lim va tarbiyaning muhim vositasi sifatida o'smir yoshdagi o'quvchilarda faol fuqarolik kompetensiyasini shakllantirishda katta imkoniyatlarga ega. Ularning ta'lim jarayoniga maqsadli va tizimli joriy qilinishi o'quvchilarning media savodxonligini, tanqidiy fikrlashini, huquqiy madaniyatini va ijtimoiy faolligini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shu bois ta'lim muassasalarida mediata'lim elementlarini kengaytirish, o'qituvchilarning media kompetentligini oshirish, milliy mazmundagi sifatli mediamahsulotlarni yaratish va ulardan samarali foydalanish bugungi kunning muhim ijtimoiy-pedagogik vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. yangi tahrir.
[file:///Users/kunduzakusanboeva/Downloads/uploads_constitution_oz%20\(1\).pdf](file:///Users/kunduzakusanboeva/Downloads/uploads_constitution_oz%20(1).pdf)
3. UNESCO. Media and Information Literacy Curriculum for Teachers. Paris.
4. Maxmudov. Y. L., Xudoykulov. X. J. Pedagogika va psixologiya asoslari. – Toshkent: Dizayn-Press, 2011. – 164 b.
5. Raximov O.D. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. (Pedagoglar uchun uslubiy qo'llanma) – Qarshi, 2011. – 64 b.